

En återblick på 1945 års jubileum i Sölvesborg

Av Willy Nilsson

1995 kommer Sölvesborg helt att gå i 550-årsjubileets tecken. Sett ur ett betydligt kortare perspektiv kan det kanske vara befogat att minnas den jubileumsutställning som med anledning av stadens 500-årsjubileum arrangerades den 21 juni – 15 juli 1945. Även om staden den 29 juni detta år drabbades av en, som lokaltidningarna betecknade det, naturkatastrof i form av hagel, åska och skyfall, kunde invånarna och utställningsbesökarna sola sig i glansen av många s.k. kändisar. Kronprins Gustaf Adolf och kronprinsessan Louise gästade staden och kronprinsen invigde utställningen. Några dagar senare framträdde "herr hovsångare" Jussi Björling på utställningen och gav en konsert, till ett honorar av 2 500 kronor. En annan "kändis", om än fyrbent, var avelshingsten Gascoll. Hingsten, som uppgavs vara Listers härads stolthet i sin bransch, kunde beses på Lantbruksmötet, vilket pågick den 6–8 juli.

Jubileumsfestligheterna manifesterade att det var 500 år sedan det äldst kända dokumentet om staden tillkom. Hand-

lingen var det brev där konung Christofer av Bayern den 13 augusti 1445 gav Sölvesborg förnyat privilegium. Staden är dock betydligt äldre.

Man började med planeringen för 500-årsjubileet mycket tidigt – redan 1936. Då begärde fornminnesföreningen ett anslag på 3 000 kr för att kunna ge ut ett historiskt verk om staden. Stadsfullmäktige ville dock själv hålla i jubileumstrådarna och beslöt att ge ut ett bokverk om de 500 åren. Denna aktivitet kom senare att kombineras med en utställning. Som jubileumskommitté valdes borgmästare Edv. Törnwall, grosshandlare Sven-Martin Nilsson och Lennart Norrman, som då var stadsombudsman och som senare blev kommunalborgmästare.

Kring Samrealskolan

Utställningen kallades Expo 45 och var uppbyggd kring Samrealskolan som då var omgiven av fält med lummig bokskog. Under de tre veckor som utställningen pågick, hade man ett antal "dagar". Det var bland annat hantverkets,

skyttarnas, köpmännens, sångarnas, jordbruksungdomens, fiskets, jaktens, skogens, biodlarnas, husmödrarnas, idrottens, godtemplarnas och hembygdens dagar.

Utställningen invigdes torsdagen den 21 juni 1945 med en jubileumshögtid i S:t Nicolai kyrka. Utanför kyrkan väntade kompakta människomassor, många av dem hade stått där ett par timmar och väntat innan den kungliga bilen A 4 på slaget 14 bromsade in framför kyrkan. I bilen åkte även landshövding Erik Lindeberg med fru.

– Kronprinsparet steg ur och hälsade den mångtusenhövdade menigheten. Hattarna flögo allmänt i vädret och en man fick i gång ett kraftigt besvarat leve för kronprinsparet, skrev en lokaltidning i royalistisk yra om evenemanget.

Framför kyrkan stod en deputation från staden, bl.a. stadsfullmäktiges ordförande lokförare Ernst Elofsson, borgmästaren Edv. Törnwall och kyrkoherde Sture Fjellander, och hälsade gästerna välkomna. Där fanns även biskop Edv. Rodhe. I

kyrkan framfördes en specialskriven kantat betitlad "Staden vid vattnet" med text av Sture Fjellander och musik av musikdirektör Martin Larsson.

Åkte i röd Opel

När kyrkohögtiden var över skjutsade direktör Emil Persson, Bilbolaget, kronprinsparet i en röd Opel till utställningsområdet, där ca 5 000 personer väntade för att åse när kronprinsparet och övriga gäster vandrade runt i utställningshallarna och på expoområdet.

På kvällen stillade inbjudna gäster och övriga av utställningen berörda, sin hunger med en jubileumsmiddag på Stadshotellet. 125-talet gäster satt till bords och undfångades med sandwiches, kall lax à la Russe, färsk sparris med smör, jordgubbar med vaniljglass samt viner av fin årgång. Nämnas kan att man fem dagar före utställningens öppnande hade en subskriberad utställaresupé. Där bjöds det på sandwich, varmrätt, dessert, vatten och öl, samt kaffe med tillbehör för det facila priset av 6.50 kr per kuvert.

Redaktör N E Rosenberg hade författat ett festspel, som var betitlat "Om dessa murar kunde tala" och som framfördes två gånger. Sittplatsbiljetten kostade 2,50

kr, ståplats 1,50 kr.

Lantbruksmötet drog en publik på 16 000 personer och invigdes av jordbruksministern, statsrådet Axel Pehrsson-Bramstorp. På djursidan visade man bl.a. upp ett 60-tal nötkreatur, svin, får, höns och pälsdjur. Avelshingsten Gascoll ägdes av Listerlandets hästavelsförening och hade kostat 40 000 kr att köpa in 1944 – en avsevärd summa för 50 år sedan!

Skyfall och värmeslag

Under det ovan omtalade stora skyfallet föll det ca 40 mm regn och 1,5 cm stora hagel på 30 minuter. Skador uppstod för 10 000-tals kronor. Konditori Svea fick lagerskador till ett värde av 2 000 kr, gravstenar på kyrkogården vältes och trädgårdar utplånades. Trädgårdsmästare Berthold Håkanssons trädgård blev nästan totalförstörd. Om ovädret glädde några så var det pojkarna, som paddlade omkring på översvämningen i Järnvägsparken. Men väderleken skiftade sannerligen. Den 16 juli drabbades staden av värmererekord. Det uppmättes +33 °C i skuggan och +60 °C i solen.

Vad blev då resultatet av Expo 45? Utställningen besöktes av 105 000 personer, vilket var dubbelt mot vad man kalkyle-

rat med. På midsommardagen noterade man en publiksiffra på 21 000 personer. På söndagen kom 1 500 och på lördagen 800 personer per tåg. Det var så mycket tågresenärer på väg till Expo 45 att man på stationen i Karlshamn inte vågade sälja några returbiljetter till Sölvesborg. Man varnade t.o.m. folk från att åka hit.

Med nöjesskatten, ett lotteri och inträdesavgifter till expon och lantbruksmötet gav hela arrangemanget ett överskott på drygt 40 000 kronor. Man beslöt anslå 5 000 kr av vinsten till idrottsrörelsen i staden. Resten fonderades för uppförande av ett blivande (!) idrottshus.

Medeltidskyrkan S:t Nicolai

Av Hans Milton

Den monumentala Nicolaikyrkan i Sölvesborg, som uppkallats efter köpmännens och sjöfararnas skyddshelgon S:t Nicolaus, utgör den enda kvarstående medeltida byggnaden i staden. Kyrkans olika delar har tillkommit i etapper och är genomgående uppförda i gotisk stil (spetsbågestil).

Byggnadsmaterialet består huvudsakligen av tegel med gråsten i socklar och murkärnor. Tegeltekniken erfordrade en kontinuerlig produktion under längre perioder, varför bränningen av teglet antagligen ägt rum i mycket nära anslutning till byggplatsen.

Det rakavslutade, rektangulära koret, vilket möjligtvis har föregåtts av en äldre kyrkobyggnad, bör ha stått färdigt något före eller kanske senast år 1300. Sannolikt högst ett par decennier senare tillfogades det bredare och högre långhuset. Under 1300-talets sista hälft uppfördes i söder och i stället för en planerad korsarm ett mindre kapell samt i väster ett kraftigt torn i tre våningar. Som en avslutande etapp byggdes omkring år 1400 ett vapenhus utanför den södra långhusportalen.

Välvnigen av kapell och torn är ursprunglig, medan däremot kryssvalven i kor och vapenhus samt långhusets tre stjärnvalv slogs först i början av 1400-talet. Inte långt därefter dekorerades kyrkan med sengotiska målningar med mestadels röda, rödbruna, gröna, grå och svarta kalkfärger på torr puts.

I koret täcks ett kryssvalv, det s.k. Mariavalvet, av uttrycksfulla kalkmålningar med motiv ur den heliga jungfruns liv som exempelvis Jesu födelse, flykten till Egypten och Marie kröning. I långhuset dominerar "passionsvalvet" med en ängel stående på en konsol i var och en av de åtta centrala valvkapporna. Kapellet har på sin södra vägg en bild av S:t Eligius, hovslagarnas och guldsmedernas skyddshelgon. Vapenhuset rymmer såväl ett antal bilder av enskilda manskfigurer i helfigur som en lång bildsvit med bibliska scener.

Ungefär samtida med kalkmålningarna är det stora och mästerligt snidade träkruccifix framställande den lidande Kristus, som nu hänger på sin traditionella plats i triumfbågen mellan kor och långhus.

En bevarad dopfuntscuppa av gotländsk kalksten, stilrent ornerad med rundbågiga arkader i låg relief, har daterats till slutet av 1200-talet. Funten, vars fot inte påträffats, kan ha tillhört den äldsta kyrkan. Medeltida är även kyrkans nuvarande lillklocka, som år 1459 gjöts i Stralsund, troligen av den där verksamme klockgjutaren Hans Ghyse.

Under senmedeltiden grundades ett karmeliterkloster i Sölvesborg. Detta "Vårfrukloster" uppfördes alldeles norr om och byggdes delvis samman med Nicolaikyrkan, som fram till den lutherska reformationen på 1530-talet blev både församlings- och konventskyrka.

Genom generösa donationer skulle kyrkorummets under den sista danska tiden berikas med ett flertal mycket förnämliga inventarier. Otte Lindenov, som var läns-herre på Sölvesborgs slott 1612–18, och hans maka Anna Brahe utrustade kyrkan med en ståtlig predikstol av skulpterad ek.

En väldig altarpuppasats i fyra våningar av rikt bemålat och förgyllt trä bekostades av hans efterträdare, den stormrike Tage

Ottesen Thott. Nattvardsframställningen på huvudvåningen är för övrigt nära nog identisk med motsvarande målning på altaruppsatsen i Mjällby kyrka och måste således antas vara ett verk av samme mästare. Denna är antagligen även upphovsman till det antemensale, som med fyra evangelisterna målade på pannå täcker altarbordets framsida.

Flera förmögna sölvesborgare hedrade dessutom stadskyrkan med gåvor, vilka fortfarande finns i dess ägo. På 1630-talet överlämnade Hermand Pedersen en tvåarmad ljusstake av malm, i mitten krönt av en fågel, medan Peder Karstensen och hans hustru Margarethe skänkte en stor ljuskrona med sex armar.

Under de dansk-svenska konflikterna och övergångsprocessen efter freden i Roskilde år 1658 kom kyrkans underhåll att bli starkt eftersatt. Vid en besiktning, som åtta utvalda borgare verkställde den 21 oktober 1679, knappt en månad efter det blodiga skånska krigets slut, uppdagades också många försummelser. Bl.a. var kyrktaket "meget syndrig och dryper igiennem alle stedt" samt sexton bänkar och minst hälften av fönstren hade allvarliga brister.

Den följande allmänna tillbakagången för staden och dess invånare drabbade i lika mån kyrkan, som endast långsamt och med viss möda lyckades återställa jämvikten.

Den sedan dess tillkomst ojämförligt mest genomgripande restaureringen av kyrkobyggnaden ägde rum åren 1905–06. Åtgärderna syftade främst till att tydliggöra kyrkans "medeltida karaktär". Till de större yttre förändringarna hörde uppförandet av en sakristia på nordsidan samt att tornet begåvades med trappgavlar.

Till det inre blev förvandlingen ännu mer omtumlande. Medeltidsmålningarna, som varit överkalkade i sekler, frilades och konserverades. Golvet sänktes betydligt, och den äldre bänkinredningen ersattes med en helt ny. Predikstolen flyttades från långhuset södra till dess norra vägg. Den nya orgeln försågs med en imponerande fasad i renässansstil som en pendang till altaruppsatsen mittemot.

I omkring 700 år har S:t Nicolai kyrka varit fysiskt närvarande och utgjort ett andligt kraftcentrum i Sölvesborg. Må det förhoppningsvis bli så även i framtiden!

Sölvesborgs slott

Av Jan Lagerås

Sölvesborgs slott är anlagt som ett danskt riksfäste och var Blekinges största och mest betydande medeltida borg. Den var säte för länsherrarna under den danska tiden, som fick sitt slut genom freden i Roskilde år 1658. Borgen är ett av få exempel i landet på en medeltida anläggning, där ett kärntorn uppförts på en konstgjord kulle, en så kallad *motte*, omgiven av vallgravar.

Borgkullen är idag drygt 9 m hög och har en bottendiameter av ca 70 m. Mitt på borgplatån, vars diameter är bortåt 40 m, står ruinen av ett stort stentorn. Tornet var ursprungligen sextonsidigt och uppfört i skalmursteknik. På några ställen framträder ännu rester av det yttre tegelskalet. Tornets höjd har uppskattats till bortåt 40 m, och det antas ha haft stora likheter med Kärnan i Helsingborg. Runt tornet har det legat hus.

Det är först mot 1300-talets mitt som Sölvesborgs slott omnämns i skriftligt källmaterial. År 1343, då Blekinge var svenskt (1332–1360), innehades borgen av riddaren Knut Folkesson Grip, som hade

tillsyn över de då pågående byggnadsarbetena. Med hjälp av myntfynd har konstaterats att stentornet bör vara uppfört vid mitten av 1300-talet, vilket stämmer väl överens med denna uppgift.

Blekinge blev åter danskt år 1360 under Valdemar Atterdag, vars dotter, Margareta, 1389 blev regent över alla de nordiska rikena (Kalmarunionen). Under senare delen av juni månad 1402 uppehöll hon sig tillsammans med sin son Erik av Pommern och tolv danska och svenska rådsherrar på Sölvesborgs slott, varifrån de nordiska rikens styrdes under denna period.

Under det nordiska sjuårskriget brändes borgen inför ett hotande angrepp den 6 september 1564 på initiativ av sin befälhavare, Verner Parsberg, för att den inte skulle falla i svenskarnas händer. Därefter återfick borgen aldrig sin betydelse.

I svenska händer blev Sölvesborgs län förvandlat till ett grevskap. Det förländes till olika personer, först till Corfitz Ulfeldt, som var gift med Kristian IV:s dotter Leonore Christine och hade varit

dansk rikshovmästare men gått över till svenskarna. År 1681 blev stora arrenden avstyckade från Sölvesborgs grevskap, som 1676 hade dragits in till kronan, varefter slottet kom att framstå som huvudgård i ett stort jordbruk. Egendomen såldes 1759, och därefter levde den vidare som ett större skattejordbruk.

Den nuvarande mangårdsbyggnaden uppfördes 1802 som ett envåningshus. Den förändrades till i stort sett nuvarande utseende 1841, frånsett vissa utsmykningsdetaljer. Uthuslängorna i U-form uppfördes åren 1833–35, förvaltarebostaden år 1835.

En järnhaltig källa inom slottets ägor blev upphov till en brunnsinrättning, som öppnades omkring år 1825 och var livligt besökt fram till mitten av 1860-talet. Brunnsdrickandet ägde rum i en "brunns-salong", vars placering är okänd.

Mot sekelskiftet 1900 kom egendomen Slottet in i ett avvecklingsskede och allt större delar styckades av. Mangårdsbyggnaden restaurerades år 1915, vilket framgår av en inskription över huvudentrén.

Sedan 1938 är Siriusorden ägare till mangårdsbyggnaden, som efter ombyggnad 1939 innehåller restaurang och ordenslokaler.

Sölvesborgs kommun förvärvade det egentliga parkområdet 1989 och ett förslag till upprustning av området, som skall användas som stadspark, upprättades under hösten 1991 och förslaget började förverkligas året därpå. Mangårdsbyggnaden hade redan tidigare rustats upp utvändigt med hjälp av bidrag från de Balkenhausenska donationsfonderna.

Medan parken alltmer färdigställdes blev förvaltarebostadens och uthuslängornas förfall allt djupare. Vasstaket hade delvis blåst av och blottat murknande takstolar. Murarna hade omfattande skador och regnvattnet kunde tränga in på åtskilliga ställen. Förvaltarebostaden hade vandaliserats invändigt. Kommunen som tidigare hade sålt byggnaderna återköpte dem, och ett förslag till upprustning och återställande utarbetades. Restaureringsarbetet kunde påbörjas hösten 1993.

Förvaltarebostaden skall åter fungera som bostad. Utvändigt är tak och skorstenar nygjorda, väggarna omputsade. Fönster och dörrar har återställts, delvis med bibehållande av ursprungligt material. En sentida betongtrappa har ersatts av en stentrappa med tidsenlig utformning. Fem kakelugnar från 1830-talet har plockats ned och murats upp igen.

Uthuslängornas vasstak, som sannolikt kan vara det största i Sverige, är helt nylagt och då har även takstolar och bärläkt förnyats i stor omfattning. Restaureringen av murarna är avslutad, ett mödosamt arbete på grund av omfattande skador. När byggnaden är färdigställd skall den, förutom en förrådsdel, inrymma allaktivitetslokal, som sommartid kan användas för teaterföreställningar, konserter, utställningar och annat.

Sölvesborgs slott utgör en fast fornlämnning, som gränslinjesbestämdes 1974. Enligt riksantikvarieämbetets beslut den 5 november 1987 är slottet ett riksintresse för kulturminnesvården.

Listers härads tingshus

Av Jan Lagerås

Med Lister härads tingshus, som uppfördes 1919–1921, fick Sölvesborg en långt utanför Sveriges gränser ryktbar byggnad. Det är ett verk av arkitekten Erik Gunnar Asplund (1885–1940), den ende svenska 1900-talsarkitekt som har fått ett bestående internationellt inflytande. Han hade en unik förmåga att skapa byggnader som ger rika och skiftande upplevelser. Detta gäller i hög grad tingshuset som är ett konstverk, där såväl helhet som varje detalj har fått en omsorgsfull och estetiskt medveten utformning.

I Norge står fortfarande det tidigare tingshuset kvar. Det är en byggnad av rött tegel, enkelt och vackert utformad och med klassicistiska drag. Den är uppförd vid mitten av 1790-talet och till det yttre i stort sett oförändrad. I det nuvarande tingshuset finns en av Asplund utformad minnestavla över dess föregångare i Norge.

Tingshusbygget föregicks av en arkitekttävling, som genomfördes 1917 och som förutom Asplund hade Alfred Hellerström och F.B. Wallberg som delta-

gare. Hellerström var stadsarkitekt i Helsingborg. Wallberg hade motsvarande befattning i Östersund, där han bland annat utformat rådhuset, en på sin tid mycket uppskattad byggnad i nationalromantisk stil.

Tingshusets placering härrör från stadsplaneförslag från år 1910, där stationshuset från slutet av 1800-talet är ett välberäknat motstycke i gatans andra ände. För att ge domstolsbyggnaden en imponerande verkan har Asplund låtit den vända en monumental gavel mot gatan. Den segmentformade entrén har en motsvarighet på stationshuset, men dess främsta förebild är hämtad från Botanicum i Uppsala, som med Jean Louis Desprez och Olof Tempelman som arkitekter uppfördes kring sekelskiftet 1800. Denna byggnad har även i andra avseende inspirerat tingshusets klassicistiska formspråk, med dess starka påverkan av gustaviansk nyantik.

Ursprungligen har tingshuset haft en geometriskt renodlad planform, som fyndigt förenade ett flertal korsande kommu-

nikationer. Tingssalens cylinder dominerar både planformen och trädgårdsfasaden. Salens betydelse understryks av överljus och djupa, i fasaden utbyggda fönsternischer. Som brukligt var vid denna tid ritade Asplund även inredning och möbler, varav domarens stol har tagits upp i nytillverkning av den italienska firman Cassina.

Det är den så kallade 20-talsklassicismen som präglar tingshuset. Den har beskrivits som ett "stilistiskt intermezzo mellan nationalromantiken och funktionalismen", och är främst en nordeuropeisk och i synnerhet nordisk arkitekturströmning. Den hade sin blomstringstid på 1920-talet och var starkt klassicistiskt påverkad, vilket inte hindrade ett lekfullt och respektlöst förhållande till förebilderna. I en essä från 1943 om Gunnar Asplunds liv och verk ger arkitekten Hakon Ahlberg följande målande beskrivning av tingshuset:

"Borgmästaren i Grönköping är en sträng herre. Ju mindre samhälle, dess barskare miner fordras av överheten för

att den skall bli rätt respekterad. Liksom så många rådhus i svenska småstäder håller tingshuset i Sölvesborg upp lejonfällan framför sin diminutiva korpus i avsikt att därmed injaga nyttig förfäran. Med en mäktig gavel vänder det sig mot samhället och låter förmoda, att inte så litet finns bakom portalens breda gap och den fönsterlösa bottenvåningen.

Planen är "klassisk"; stadsbiblioteket kastar sin skugga framför sig. Där finns rotundan med sina inmurade romerska trappor, där härskar symmetrin, och mitt i allt detta har domarens rymliga våning, nämndemännens och notariernas små lyor och till och med vaktmästarens enkla bostad behändigt krånglats in. I sanning, djupt har funktionalismens fågel Fenix grävt sig ned i de antika ruinernas aska, innan han lyfter vingarna till flykt mot morgonrodnaden."

Enligt arkitekturhistorikern Elias Cornell når Gunnar Asplunds verk alltid sin fulländning, sin slutliga mening, i rummen, högtidliga och upplyftande, strama och vardagliga, festliga, teatraliska och lekfulla. Hos Asplund råder rummen också starkare över helheten än hos de

flesta andra arkitekter i tiden. Denna karaktäristik passar utmärkt in på tingshuset, med sina spirituellt och variationsrikt utformade rum och rumssammanhang.

I ett 400-sidigt verk om det 20:e århundradets arkitektur, utgivet i både en tysk och en engelsk version, redovisas från Sverige endast två byggnader, tingshuset i Sölvesborg och Stockholms stadsbibliotek. Detta visar vilken vikt tingshuset och dess arkitekt tillmäts i ett internationellt arkitekturhistoriskt sammanhang.

Under år 1994 har tingshuset, som är förklarat som byggnadsminne enligt kulturminneslagen, genomgått en mycket pietetsfullt utförd utvändig renovering. Murarna har putsats om och fått tillbaka sin kalkavfärgning i ursprunglig kulör. Sockeln av fint huggen kalksten har befriats från det påmålade plastfärgslagret och festongerna på huvudfasaden lyser vita som då huset var nybyggt. Nu måste tingshuset även invändigt återfå sin ursprungliga gestalt, befriad från alla vanställande förändringar som bristande hänsyn till en unik byggnad har gjort möjliga.

Några gatunamn med historisk anknytning i Sölvesborg

Av Sven Rosenqvist

Stentoftenvägen

Namnet efter en åker här ute som hette Stentoft. Detta namn lär kunna översättas med "åkern med de märkliga stenarna". En av dessa märkliga stenar är den mycket kända runstenen "Stentofstenstenen", som numera står i vapenhuset i S:t Nicolai kyrka.

Grips väg

Namnet efter Knut Folkesson Grip, en av de många länsherrarna på Sölvesborgs slott. Kung Magnus överlät det till Grip 1343. Sölvesborg var vid denna tid svenskt.

Drottning Margaretas väg

Under 1300- och 1400-talen hade Sölvesborgs slott särskilt stor betydelse. Bl.a. hölls det här ett viktigt rådsmöte 1402 där drottning Margareta var närvarande.

Kristofersvägen

Den 13 augusti 1445 fick Sölvesborg sitt skyddsbrev och sina privilegier bekräftade av Kristofer av Bayern.

Klostergatan

Denna gata ligger nära S:t Nicolai kyrka och i nära anslutning till denna låg ett 1486 grundat karmeliterkloster, "Vårfrukloster".

Sören Norrbygatan

Sören Norrby residerade i början av 1500-talet på Sölvesborgs slott. Han hade nästan hela Ble-

kinge som förläning. Sören Norrby bedrev storpolitik från Sölvesborg och underhöll egen här och flotta. Han har av många betecknats som sjörövare.

Krabbes väg

Nils Krabbe var den siste danske länsmannen på Sölvesborgs slott. Krabbe fick det tunga uppdraget att överlämna slottet i enlighet med Roskildefreden.

S:t Andreasgatan

Under den katolska tiden hade Sölvesborg några kapell. Ett av dessa var S:t Andreas kapell.

S:t Ibbsgatan

Har fått sitt namn efter kapellet S:t Ibb (Jakob). Under den katolska tiden tillhörde Sölvesborg Danmark.

Tage Thottsgatan

Tage Ottosen Thott (1580–1658) var en av de forna slottsherrarna på Sölvesborgs slott. Han har också skänkt altartavlan i S:t Nicolai kyrka.

Lars Kaggsgatan

Greve Lars Kagg övertog 1660 det vid denna tid till grevskap ombildade Sölvesborgs län.

Ulfeldsgatan

När nuvarande Blekinge tillhörde Danmark var Sölvesborg ett eget län. Detta ändrades till grevskap när området blev svenskt 1658. För de tjäns-

ter det danska riksrådet Corfitz Ulfeldt visat Sverige tilldelades han detta. Han förverkade dock ganska snart detta förtroende och miste sitt grevskap.

Wrangels väg

Wrangels väg har fått sitt namn efter den mäktige riksfältherren Carl Gustaf Wrangel (1613–1676). Han kallades också Greven av Sölvesborg. Wrangel bodde aldrig på Sölvesborgs slott, han hade ju sin stora domän Skokloster i Uppland.

Bökmansvägen

Den första Bökman var klockare och kom redan på 1700-talet till Sölvesborg från Bökeberg i Osby församling. Emil Bökman var bokhandlare och hade sin bokhandel vid Stortorget. Han dog här i Sölvesborg 1908 som den näst siste representanten i denna stad av sin gamla släkt.

Heermans väg

Känd borgarsläkt i Sölvesborg under 1700- och 1800-talen, som lät uppföra den nya huvudbyggnaden vid Slottet. Samma släkt har givit namnet Heermans Heja. Ordet heja är troligen detsamma som vad vi idag kallar hage. Såväl lyckor som hejor var utägor till borgare som bodde inne i stan.

Hellerströmsgatan

Namnet har gatan fått efter änkefru Maria Jacobina Hellerström, född i Bergslagen 1759, änka efter kammarskrivare Sven Erik Hellerström. Släk-

ten Hellerström var en välkänd släkt i Blekinge. Några av dem blev stora donatorer i Karlshamn, bl.a. till den pampiga men numera nedrivna Hellerströmska badinrättningen.

Jesper Södergrens väg

Jesper Södergren (1780–1848) var handelsman i fastigheten i hörnet Skeppsbrogatan – Lilla Skolgatan. Affärerna gick bra för Södergren och han blev stadens rikaste man. Han inköpte 1833 Sölvesborgs slott och blev slottsherre.

Kindstrandsgatan

Kindstrand var en känd garvarsläkt i Sölvesborg under 1700- och 1800-talen. Den förste var Jöns Kindstrand (1738–1810) som kom hit till staden som vandrande garvaregesäll. Kindstrand kom från Kinda härad i Östergötland, därav namnet.

Lars Jeppsgatan

Namnet är efter kvarnägaren Lars Jeppsson (1773–1842). Jeppsson var född i Viby, en liten församling utanför Kristianstad. Han bodde i ett hus på Möllebacken och mittemot på nuvarande Möllebacksskolans skolplan låg hans kvarn.

Lilljedahlskatan

Lilljedahlska släkten härstammar på fädernet från Fjälkestad. Johan Lilljedahl (1770–1817) kom till staden som vandrande silverarbetare. En senare ättling till Johan var den till garvare utbildade Johan Theodor Lilljedahl (1830–1896). Johan Theodor startade en läderfabrik och drev denna i stor skala. Denna läderfabrik kom att få stor betydelse för staden och bygden under lång tid framåt. Han startade också eget skeppsbyggeri och med egna båtar hämtade han hem hudar från Sydamerika.

Lindgrensgatan

Medlemmar ur släkten Lindgren var mycket verksamma i Sölvesborg under 1700- och 1800-talen, framförallt som bagare och köpmän. Den förste Peter Lindgren, f. 1753, kom från Färlöv utanför Kristianstad och var bagare. Ett barnbarn till Peter Lindgren ägde förutom affären även ett bränneri på den tomt där gamla Godtemplarsalen låg (Norregatan). På denna tomt ligger nu ett hyreshus.

Nettelbladsgatan

Nettelbladsgatan har troligen fått sitt namn efter handelsmannen Sven Nettelblad (1723–1780).

Ryttarböksvägen

Området här kallades förr Ryttarböket. Namnet är känt från senare delen av 1700-talet. Ordet "bök" kommer av bok. De flesta namn där ryttare är inblandat kommer från det militära. Man får därför utgå ifrån att det vid tillfällena i staden inkvarterats beridna soldater, dragoner e.d.

Ungersgatan

En del av Nordstadsbacken kallades Ungers backe och denna backe har sträckt sig bort där tingshuset nu ligger och därifrån utgår Ungersgatan, som fått sitt namn efter en handlande Unger som verkade i staden på 1760-talet.

Wickenbergsgatan

Gatan har fått sitt namn efter Carl Wickenberg, som var borgmästare i Sölvesborg. Han var född i Hjortsberga 1795 och dog i Sölvesborg 1868.

Balkenhausensgatan

Familjen Balkenhausen var en tysk släkt som på tidigt 1800-tal kom till Sölvesborg. Familjen har

gjort stora donationer till staden.

Charpentiers väg

Axel Emil Charpentier ägde Sölvesborgs slott åren 1865–1884.

Rektor Dahlskatan

Rektor Frans Wilhelm Dahl var född i Karlshamn. Han var en mycket lärd man och rektor vid härvarande lägre elementarskola. Han var också under olika perioder riksdagsman för Sölvesborg och Karlshamn. Han tillhörde den i Karlshamn kända Dahlsläkten som ägde flera snusfabriker. Han dog 1888.

Rönnsströmsgatan

Thure Olof Rönnsström var inflyttad från Simrishamn och född 1804. Här i staden skötte han både stadskassörs- och stadsfiskalstjänsten. Han var en stor naturälskare och anlade ett eget tivoli, Rönnsströms Tivoli, beläget intill Wallnäs fastighet vid Yndevägen 17. Själv bodde han i en fastighet nere i staden.

Bancks väg

Otto Banck var en sjökaptan från Helsingborg, som tillsammans med sjökaptan Johan Ingemansson och Sölvesborgs stad på 1890-talet byggde Sölvesborgs varv, som blev stadens första storindustri.

Ingemanssons väg

Sjökaptan Johan Ingemansson från Mörrum anlade tillsammans med Otto Banck och Sölvesborgs stad Sölvesborgs varv i början av 1890-talet. Ingemansson blev med tiden förmögen och blev ägare till både Stensnäs gård och Elleholms Hofgård.

Se fram och tillbaka...

Av Yngve Andersson

Ja, God Jul! Bara så att vi inte glömmer det.

Jag ber redan nu om ursäkt för det jag skrivit här, men det har tillkommit under stora, ja nättopp *exceptionella* svårigheter.

Det var så här.

Den 29 september 1994 fick jag en förfrågan om att skriva texten till december månad i denna almanacka. Undras förresten varför jag erbjöds den sista månaden på året?

Inte för att jag är konspiratoriskt lagd, men varför just december? Varför fick jag inte skriva alldeles i början, själva ingressen? Kolla vilka som har skrivit den, gör det!

Där ser man!

Åtminstone maj hade jag väl kunnat få. En så vacker månad. Sköna maj välkommen skulle man vilja utbrista, inte minst så här års.

Dock; jag fick frågan och lättledd som jag är svarade jag ett försynt ja. Men det vet jag inte direkt om... kanske inte så bra... flamsa och tramsa... almanackor är väl allvarliga saker.

Tänk bara på herr Almqvist och fröken Wicksell som tryckte så många fina och trovärdiga almanackor med fulla och halvfulla

månar, Hans Majestät Konungens namnsdag, tiden för höstmagnaden i Motala och andra livsnödvändiga uppgifter; stora almanackor att ha på väggen och små där man kunde skriva in när Rosa skulle kalva och mängden levererad meterved.

Mittåt!

Den 13 oktober fick jag i Stadshusets kafeteria (goda sillmackor förresten) reda på att texten skulle var klar till den 22 oktober. Jag fick vidare veta att den skulle publiceras i december 1994, men inte läsas förrän i december 1995.

!!!

Jag ställer bara en fråga, en enkel fråga: Får det vara någon hejd på kraven, eller?

Jo, en sak till. Det skulle handla om framtiden.

Nu är det ju så att vid 53 års ålder har man faktiskt nått livets lunchhöjd, befinner sig i utförlöpan, är föga framtidsinriktad och snart benägen att skåda bakåt.

Att se tillbaka är också att se framåt fast tvärtom, kan man säga.

Bakåt i tiden är många härliga upplevelser, framåt ser vi som är en smula dämpade till

sinnet främst prostataoperationer och högkostnadsskydd, pensionärernas gitarrgrupp samt en hel dosa med värktabletter.

Jubileumsfirande har det ju varit både här och där under det år som nu snart tilländalupit varför jag i all vänlighet skulle vilja föreslå en något söckenbetonad framtid.

Ett 1996 för arbete, stilla eftertanke och kontemplation. Är det inte just så man bör plana ut efter ett jubileumsår.

Men det ska bli skojigt med jul, eller vad säger ni? Skinka och glögg och hela köret. Den närmaste framtiden ter sig onekligen ljus.

Det är så man blir riktigt livad!

